deze zaak tenslotte zou kunnen rechtvaardigen. Er zijn nu eenmaal gevallen, waaraan de beste wil niets doen kan.

K. S.

Het curatorenverslag der Theologische School te Kampen.

Ter bespreking in ons blad werden ons toegezonden de gedrukte „Handelingen" van twee vergaderingen der Curatoren der Theol. School te Kampen.

Enkele mededeelingen daaruit laten we hier volgen.

1. Het admissie-examen is na de aanstaande inschrijving van studenten afgeschaft (alleen voor buitenlanders worden nog uitzonderingsbepalingen gehandhaafd). Dat is een verstandige maatregel, onzes inziens. Zij helpt bovendien mee, de illusie van sommigen te breken, alsof de door de Theol. School verleende graden iets anders zijn dan formeel-wetenschappelijke; en het feit, dat de Vrije Universiteit tot een zelfden maatregel gekomen is in samenwerking met de Theol. School bewijst op gelukkige wijze, dat „de kerk" zelfs nog meehelpen kan, om „de wetenschap" uit sommige kluisters te bevrijden.

2. Het hoogleerarencollege hoopt zich te doen vertegenwoordigen bij de gedachtenisviering, op 7 Sept. a.s. van het „Collegium reformatorum" te Papa in Hongarije. Men kan zich troosten met de zekerheid, dat dit papale feest, waartoe een superintendentale invitatie de hoogleeraren-deputaten tot óver den blauwen Donau opriep, geen nevelen immer zal vermogen te doen komen over onze goed-gereformeerde onderscheidingen inzake kerk en wetenschap, noch over die inzake de grenzen, binnen welke de wetenschap in eigen kring wèl souverein is, èn de àndere, binnen welke naar veler opinie zij dat volstrektelijk niet is. De invitatie strookt gelukkig met art. XXX K.O.

3. Het Studentencorps ontvangt f 200 voor het doen houden van wetenschappelijke lezingen, voor dit jaar; welke lezingen dan te regelen zijn in overleg met de hoogleeraren.

4. Aan een Indische tentoonstelling, te Kampen te houden, werden stukken uit het zendingsmuseum der Theol. School in bruikleen afgestaan.

5. De Bazuin wint.

6. Voor de bibliotheek is nog beschikbaar (uit de giften ter gelegenheid van het jongste jubileum) f 3520.46. Van de door oud-leerlingen toen bijeengebrachte gelden is nog over f 744.73. Uit het prettig te lezen verslag van den conservator der bibliotheek, dr W. Nawijn, blijkt, dat voor bibliotheek en studiezaal nog steeds gezorgd wordt. Tevens — men lette maar eens op het lijstje van de voornaamste (!) aanwinsten — dat de bibliotheek te Kampen veel hoog-noodige boeken niet aankoopen kan; dit laatste woord schrijf ik natuurlijk in de onderstelling, dat de ervoor beschikbare gelden niet ruimer kunnen vloeien. Een enkele opmerking zij me veroorloofd: mijns inziens behooren zij, die de Theol. School iets legateeren willen, of op andere wijze steunen, meer opzettelijk met de bibliotheek te rekenen. Indien ergens, dan wreekt zich HIER het voorvaderlijke besluit om de Theol. School te Kampen te plaatsen. Kampen zélf heeft buiten de Theol. School geen wetenschappelijke bibliotheek; de dichtstbijzijnde is Utrecht (of, voor wie tegen een nachtboot-reis kan) Amsterdam. De professoren te Kampen staan natuurlijk bij hun amsterdamsche collega's hierin ten achter, dat laatstgenoemden zonder moeite kunnen profiteeren van de Amsterdamsche Gemeenteuniversiteitsbibliotheek (die van de Vrije Universiteit is natuurlijk óók niet voldoende voor het werk der hoogleeraren), en bovendien gemakkelijk Leiden kunnen bereiken. Wie eens nagaat, hoeveel tijdschriften b.v. in de leeszalen der openbare universiteiten ter inzage liggen (in Leiden b.v. meer dan 70 alleen voor de theologie), en daar steeds de nieuwste boeken ter hand nemen kan, voelt dadelijk het nadeelig gevolg van de (sedert de verbouwing bovendien vooreerst onherroepelijke) vestiging der Theol. School te Kampen; zal erkennen, dat het professoraat in Kampen duurder is dan dat in Amsterdam; en zal misschien meer opzettelijk de bibliotheek als afzonderlijke instelling gedenken. Duizend gulden per jaar is nauwelijks genoeg voor tijdschriften, — laat staan de boeken. Ach, waarom hebben de vaderen de overigens zeer sympathieke stad Kampen gekozen? Zulk een luxe (het uitzoeken van een stille plaats voor wetenschapsbeoefening) kan alleen een rijke staat of kerk zich veroorlooven.

7. Door en namens zendingsdeputaten zijn enkele namen genoemd van h.i. geschikte candidaten voor het zendingshoogleeraarschap. Over de benoemings-kwesties en aanverwante vraagstukken zal nog nader overlegd worden.

8. Voorts de gewone mededeelingen inzake colleges, examina, financiën, etc.

K. S.

Kerkbouw.

De Redactie zond mij een schrijven door van een belangstellend lezer van de artikelen over Kerkbouw, welk schrijven hieronder wordt afgedrukt, met het verzoek, een kort antwoordartikel te geven.

Gaarne voldoe ik hieraan in zooverre een antwoord op mijn weg kan liggen.

Eerst dus de brief van onzen abonné.

Aan de Redactie van „De Reformatie".

Geachte Redactie,

Alhoewel het reeds eenigen tijd geleden is, dat in Uw geëerd blad voorkwamen de artikelen van den Weledelen heer Jos. de Jonge, over onzen kerkbouw, welke artikelen ik met instemming heb gelezen, zou ik toch naar aanleiding dezer artikelen gaarne eenig meer licht ontvangen, hetzij van den geachten schrijver zelven, hetzij van U, geachte redactie, over 2 vragen welke reeds lang bij mij leefden, doch waarop ik in deze artikelen geen antwoord gevonden heb.

Deze betreffen in het bijzonder het interieur onzer nieuwe kerken.

De kunst heeft zich als gave Gods te stellen in dienst der religie. Voorts heeft de geachte schrijver ook voldoende naar voren doen komen, dat de dienst des Woords en der Sacramenten, het centrale, het een en het al is waarom alles zich concentreert. Als wij nu een vergelijking maken met de kerkgebouwen, welke onze vaderen hebben gebouwd in de voorgaande eeuw, in een tijd toen de Bouwkunst in verval was, en ook met de kerkgebouwen, welke dateeren uit den bloeitijd der Reformatie van de 16e eeuw, dan treft ons één ding, waaraan zij in het bijzonder hun kunst hadden laten bot vieren, en welke toch heel goed in het kader der Geref. opvatting van den Geref. dienst pasten, doch in onze nieuwe kerken geheel wordt gemist. Ik bedoel de borden, welke meestal ter weerszijde van den kansel waren aangebracht, waarop te lezen stonden de twee steunpilaren van onzen Godsdienst, de Wet Gods en de Algemeene Chr. Geloofsbelijdenis. Als de gemeente voor den dienst haar blik door de kerk liet ronddwalen, vond zij daar een punt waarop haar aandacht zich kon concentreeren, en dat haar kon stemmen tot overdenking. Ook voor den vreemdeling, welke de kerk bezocht, kwam hierin uit wat de kerk belijdt, terwijl ook niet het minst de jeugd, welke ook dikwijls, zelfs tijdens de preek, onrustig zit rond te kijken, hierin bevrediging vond voor haar weetgierigheid.

Waarom worden deze beide symbolen der Christelijke Religie, welke toch ook voor onze tegenwoordige architecten en sierkunstenaars een dankbaar object zouden vormen, in onze moderne kerken gemist, hetwelk evenals het geheel ontbreken van eenigen tekst of Schriftgedeelte, op ons een eenigszins kouden indruk maakt.

Zoo hiertegen principieele bezwaren zouden zijn, zou ik het kunnen begrijpen, doch zoover ik kan beoordeelen, zijn deze er niet. Indien onze kerkgebouwen op deze wijze versierd werden, zouden, mits in deze niet worde overdreven, onze kerken er zeker bij winnen, terwijl het getuigend karakter onzer kerken er meer mede tot zijn recht zou komen.

Het tweede punt waarover ik gaarne eenig licht zou ontstoken zien, betreft de dagverlichting der kerken, en het gebruik hiervoor van gekleurde glazen.

De heer de Jonge schrijft daarover: „Goed gekozen glas, dat het daglicht getemperd in de kerkruimte toelaat, kan de stemming in het gebouw ten goede komen. Gekleurd glas is echter een gevaarlijk materiaal".

Vooral dit laatste onderschrijf ik volkomen, en zoo de geachte schrijver daarmede tevens bedoelt te waarschuwen tegen de steeds meer in onze Protestantsche en ook Gereformeerde Kerken in zwang komende gebrandschilderde ramen met Bijbelsche voorstellingen, is deze waarschuwing zeker noodig.

Voor mijn besef is er geenerlei verschil tusschen het toelaten of aanbrengen van beelden of schilderijen, met voorstellingen uit de Evangeliën, en het afbeelden van het Laatste Avondmaal, of van onzen Heere Jezus, als den Goeden Herder, of van welke gelijkenis dan ook.

Daar nu in onze Catechismus geleerd wordt, dat wij niet wijzer moeten zijn dan God, die ons niet door stomme beelden, dus ook niet door afgebeelde voorstellingen in gekleurd en gebrand glas, wil onderwezen zien, maar door de levende verkondiging van Zijn Woord, zou ik gaarne Uw oordeel, mijnheer de Redacteur, er over vernemen, of het geen tijd wordt, dat onze Christelijke pers in plaats van de afbeeldingen dier ramen op te nemen, met een beschrijving van het schoone er in als kunstwerk, er haar waarschuwende stem tegen doet hooren, dat wij hierin de belijdenis der vaderen dreigen ontrouw te worden.

Gaare zou ik over deze quaestie Uw oordeel in Uw blad vernemen. en teeken met hoogachting

Uw abonné:
X.

Allereerst moge met voldoening geconstateerd worden, dat de geachte inzender de artikelen „met instemming" heeft gelezen, er blijkbaar verder over heeft nagedacht en thans met vragen op enkele punten reageert.

Blijkbaar zou de schrijver gaarne ook in de nieuwere kerken de Wet en de Geloofsbelijdenis op den wand — liefst naast den kansel — aangebracht zien, zooals dat vanaf de 17e eeuw tot een vijftig jaar geleden vrij algemeen voorkwam.

De geachte schrijver ziet hierin een middel om de „Gereformeerde opvatting" tot uitdrukking te brengen in het interieur en meent dat de kerkgangers hun aandacht op deze „grondslagen van onzen Godsdienst" zullen concentreeren vóór den aanvang van de godsdienstoefening, terwijl de jeugd ook tijdens den dienst „bevrediging" hierin zou vinden.

Het wil me voorkomen, dat het interieur zóó behoort te zijn, dat duidelijk blijkt, dat de reformatorische gedachte, „de nieuwe kerkidee", zooals Dr Kuyper die in zijn „Onze Eeredienst" noemt, uit de geheele inrichting blijkt, zooals getracht is in de artikelenreeks dit nader aan te geven.

Dat het aanbrengen van de tien Wetswoorden en de Geloofsbelijdenis één der middelen is om de reformatorische kerkidee in 't bijzonder tot uitdrukking te brengen meen ik te mogen betwijfelen.

Anderzijds lijkt het me niet toe, dat er eenig bezwaar tegen is om de gedachte van den geachten inzender te verwezenlijken, indien een kerkeraad hieromtrent zijn inzicht zou deelen.

Het aangevoerde argument, dat de onrust van de jeugd er door zou worden beteugeld en de weetgierigheid bevredigd, lijkt me allerminst sterk.

Het wil me voorkomen, dat alles wat afleidt van het gepredikte Woord, moet worden vermeden.

Ook voor de jeugd.

Wat zou de inzender ervan denken om de kinderen gedurende het bijbellezen een of ander stichtelijk boek voor te leggen?

Ik overdrijf wellicht met dit voorbeeld, maar ik ben van meening, dat het aangeprezen middel erger is dan de kwaal.

Een „dankbaar object voor architecten en sierkunstenaars" zie ik hier ook niet in.

Zeker is een bord met letters, dat er tóch moet zijn, wel decoratief op te lossen, maar het aan te brengen uitsluitend als versiering, lijkt me niet juist. De taak van den bouwmeester is juist dáárin gelegen, dat hij de benoodigde elementen tot een harmonisch geheel weet op te bouwen, zonder „opzettelijke" versierselen.

Dat is het, wat in de artikelen getracht is te betoogen.

Wat geschreven werd omtrent het gebruik van gekleurd glas, wordt door den geachten inzender beaamd.

Alleen zou hij gaarne gezien hebben, dat verder was gegaan en tegen het maken van „gebrandschilderde ramen met bijbelsche voorstellingen" was gewaarschuwd.

Deze kwestie is enkele jaren geleden in den breede behandeld in verband met den kerkbouw aan den Kloppersingel te Haarlem.

In de kerkelijke bladen zijn aan dit onderwerp beschouwingen gewijd door ter zake bevoegde theologen.

Het zal den geachten inzender niet verwonderen te vermelden dat ik me niet competent acht om hierover een oordeel uit te spreken.

Wellicht is de redactie bereid om t.z.t. nog eens nader hierop in te gaan, doch hier moge worden volstaan met te verwijzen naar de toen gevoerde polemieken.

Als architect vind ik de kwestie niet van zoodanige importantie, dat dit nu bepaald uitgevochten moet worden.

Zou een opdrachtgever — kerkeraad dus — meenen, dat een voorstelling, als door den inzender bedoeld, gewenscht was, dan zou ik mijn geweten geen geweld behoeven te doen om dezen wensch te vervullen.

Alleen het afbeelden van den „Goede Herder" zou ik ongewenscht achten, al zou ik niet zoover willen gaan om hierin te zien een „willen onderwijzen door stomme beelden" zooals onze Catechismus dat bedoelt.

Wel acht ik dergelijke voorstellingen absoluut overbodig en daarom ook ongewenscht.

Veel meer zou ik, in het geval een opdrachtgever in deze richting wenschen had, den raad geven, in symboliek naar verhooging van de stemming te streven.

In een mij van zeer nabij bekend geval werd een kostbaar gebrandschilderd raam ten geschenke gegeven, waarop een symbolische voorstelling van de Kerk — een tempel — op een rots gebouwd, en omstuwd door bruisende golven.

Het komt me voor, dat in deze richting motieven zijn te vinden, die door kunstenaarshand uitgewerkt, verheffend kunnen werken en bij niemand, ook bij den geachten inzender niet, eenig bezwaar zullen ontmoeten.

Misschien is het goed er bij te vertellen, dat het bovenbedoelde raam is aangebracht àchter de hoorders, om de gedachte aan „afleiding" — zie boven — meteen uit te schakelen.

Naar aanleiding van de opmerking over de Christelijke pers moge hier worden gezegd — dit dekt nu wel niet precies de gedachte van den inzender, maar is een te mooie gelegenheid om ze ongebruikt voorbij te laten gaan — dat het me voorkomt, dat onze pers goed zou doen om niet iedere uiting van kunst of wat de auteur er voor wil doen doorgaan, met loftuitingen te overladen, zooals dat nog al te veel te doen gebruikelijk is.

Vooral voor onze geïllustreerde pers kan een waarschuwing in deze richting niet overbodig geacht worden.

Met een gezonde critiek zouden we ongetwijfeld meer gedieud zijn.

Rotterdam. JOS DE JONGE.
